

Rok 1620: Reformace katolická 4.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

4. Reformace katolická po roku 1620

Oprava náboženství v městech královských.

Počátek této opravy v jižních Čechách a v Praze.

Tato oprava počala se prováděti, jak již svrchu praveno, r. 1622. vypověděním všech kněží nekatolických a osazováním far duchovními katolickými jakož i odnímáním obcím práva patronátního a kollatur k ruce císařově, zvláště pak rozličným pronásledováním a týráním nekatolických měšťanů. Byloť po mínění papežského vyslance Karaffy uznáno, že jedině týráním a trýzněním Čechové mohou k rozumu přijíti a na cestu dobrou zpět uvedeni býti. *) Že takovým způsobem reformace v Praze r. 1622. a 1623. prováděti se počala, již v úvodě jsme pověděli.

Podobně předsevzata byla reformace nekatolického obyvatelstva královských měst v jižních Čechách, kde za doby vzpoury r. 1618.—1620. král. města Písek, Prachatice, Vodňany, Týn nad Vltavou, Sušice a Tábor k dokonalé zkáze byla přivedena, a tudíž předpokládati se mohlo, že nepatrný zbytek měšťanstva, těžkým soužením vojenským a bídou nevypravitelnou přemožený, nebude míti odvahy odporovati nápravě náboženské, zvláště když k jejímu provedení nařízení tam byli za cíl. komisaře pověstní cíl. plukovníci Don Baltasar de Marradas a Don Martin de Hoeff-Huerta.

Počátek reformace této učiněn byl v městě *Táboře*, které bylo déle nežli dvě stě let útočištěm a shromáždštěm nepřátel církve katolické, takže se zdálo, že obyvatelé jeho, z nichž nebyl ani jediný katolíkem, tvrdošijně setrvají při náboženství předků

*) Cognitum fuit, solam vexationem Bohemis posse intellectum praeberere eosque in bonam viam dirigere. (Caraffa: Comment., pag. 102.)

svých. Když však město r. 1621. v měsíci listopadu vzdalo se Donu Baltasarovi de Marradas, a působením jeho na začátku r. 1622. dosazen tam byl za děkana kněz kapitoly vyšehradské Ondřej Klement Kokoř (Koker), přičiněním jeho, zvláště pak *vyhrožováním konfiskací statků všem nekatolíkům, nepřipouštěním jich k stavu manželskému a jinými tresty*, pomocí tří jesuitů, z kolleje pražské tam vyslaných, již o Velikonocích r. 1622. obráceno bylo na víru katolickou 50 nejpřednějších měšťanů, jichž příkladu brzy potom ostatní sousedé následovali, takže již o Velikonocích r. 1623. skoro všickni měšťané táborští k víře katolické se přiznávali. *) (Dle zprávy děkana Kokoře arcibiskupovi pražskému 20. května r. 1622. podané. — Caraffa: Relation., pag. 135. — Schmidl: Hist. Soc. Jesu, III. 331.) — Ale poněkud jinak měla se věc ta dle zprávy císař. kapitána a gubernatora města Tábora, Maxmiliána Bechlera (Pechler), rytíře z Meningu a na Vránovicích. Tento oznámil 21. dubna r. 1623. královskému místodržícímu knížeti Karlovi z Lichtenšteina, že na poručení jeho všechnu obec města Tábora před sebe na radnici povolal a jich napomínal, aby podle vůle J. M. C. k zpovědi šli a k sv. církvi katolické se připojili, avšak že ti lidé jeho napomenutí sobě lehce váží a poručení J. M. knížete zanedbávají, opovažující se jemu to v oči mluvit, jestliže J. M. C. ruku a pečeť uhlídají, tehdaž že chtějí to učiniti. Zprávě své Bechler přiložil odpověď zápornou, jakou mu dali vůdcové lidu, Jan Senežatský, Vavřínek Hruška, Joachym Nedělka, Jan Huřecký, Jan Balhoň, Jan Klap, Jan Záhonec, Viktorýn Zástěra, Matyáš Žlutický, Daniel Valenta, Jan Boreyčko, Pavel Kršňák, Daniel Pakosta, Jan Mlčerym, Václav Portytor a Karel Sedlář, kteří všichni se prohlásili, že od víry pod obojí, v níž od rodičův svých byli vychováni, do poslední hodiny neustoupí a k víře katolické, ku které předešli císařové nikoho nenutí, přistoupiti nemohou. Zvláště pak jejich hlavní vůdce *Jan Chvátal* (Chvatelius), za času vzpoury primas Tábora a komisař při direkci stavů**), podal na otázku císař.

*) Odměnou za službu vytkanou děkanu Kokořovi, napotom prelátu a děkanu kostela pražského, na poručení královské komory české ze dne 18. října r. 1629. dáno bylo 233 kop míš. ze summy za domy po emigrantech v Táboře král. komoře připadlé. (Arch. místodrž. C. 215, T. 1.)

**) Jeho jmění všechno potom v pokutě bylo uято. (Viz Konfiskací str. 1229.)

rychtáře, co by v příčině přijímání velebné svátosti večeře Kristovy učiniti mnil, gubernatorovi odpověď tuto: »Bůh, kterýž zpytuje srdce i ledví člověka, ten ví, žeť nic nového, nebývalého ani rozumem lidským vymyšleného nežádám a nevyhledávám; ale žádám toliko zůstaven býti při tom, co Kristus vši církvi křaťtem svým naříditi ráčil, co apoštolové po něm a vedle nich vyvolená nádoba Páně sv. Pavel činil, co po těch učedlníci jich Ilnakus a Dionysius, co za těmi sv. otcové Tertulian, Cyprian a j. učili, drželi a zachovávali, co podnes církve řecká nepochybně drží a zachovává, co na koncilium basilejském za spravedlivé uznáno a vůbec vyhlášeno, nač se zřízení zemské a vykonané přísady slavných císařův a králův českých vztahují, a na konec co samá katolická konfessi, ne před mnohými lety, s povolením tehdejšího arcibiskupa pražského vůbec vydaná, ne potupy, ale schválení hodné býti poznává; toho pravím samého vyhledávám a toho užiti žádám, čeho dosavad (pokud mně vědomo) žádnému v tomto království zbráněno není, totiž: požívání těla a krve P. N. J. Krista, a tak celého Krista (jakž napsal Tomáš Aquinas) pod obojí způsobou; neruše skrze to lásky křesťanské s těmi, kteří na jedné způsobě chleba přestávají a vedle ní celého Krista, pravého Boha a člověka, z víry přijímají. A abych příčinou toho mého křesťanského ohlášení nařízení V. M. pane gubernator, v čem tupiti neb ztenčovati měl, toho mne Pán Bůh ochovati rač; nýbrž mimo to na milostivou vůli J. M. Kníž. a vedle toho na šťastný příjezd sem do tohoto království J. M. C. jakožto po P. Bohu naší nejvyšší vrchnosti se odvolám; na něj s potěšením očekávám a v té i jiné příčině jemu se srdečně těším. — Co se ceremonií a řádův církevních dotýče, jak nyní tak i napotom jim obcovati, při službách Božích ve dni nedělní, sváteční i jiné obzvláštní od církve nařízené trvati, a pokudž bych při kterém článku víry na pochybnosti a nedorozumění zůstával, o to se s lidmi duchovními raditi a od nich dokonaleji vyučován býti chci. V čemž jsem té jisté a konečné k V. M. naděje, že toto mé upřímné v mysli mé se pronesení, an se tu mého věčného spasení vysoce dotýče, laskavě přijítí, a mne při něm do další milostivé vůle J. M. C. aneb J. M. Kn. zůstaviti ráčíte. Vaším Mil. v službách volný Jan Chvatelius.«

Avšak odpor měšťanstva táborského byl r. 1624. přemožen.

Neboť 12. dubna r. 1625. podal císař rychtář, purkmistr a konšel města Tábora presidentu král. komory české zprávu, že na předešlé napomenutí téhož presidenta vedle císař. vůle a rozkazu všickni sousedé v městě i podruzi k víře katolické přistoupili, zpověď sv. vykonali i také velebnou svátost pod jednou spůsobou přijali. Pro kteréžto poslušenství a příklad jiným městům učiněný král. komora při císaři přimluvíti se slíbila, aby téhož města od všelijakých obtíží a těžkostí osvobodil, napomínajíc obec, aby vedle císař. vůle nikoho v městě dále netrpěli, kdo by se s nimi nesrovnal ve víře katolické. A tak obci Tábořské již r. 1625. vedle císař. resoluce ze dne 2. listopadu navraceny byly vesnice Měšice a Lhota Zarybičná, které hned r. 1626. obec na vychování kněží zastavila. Z města pak pro náboženství odešlo 25 sousedů do ciziny. (Dějiny konfiskací, str. 1224—1230. — Arch. místodrž. C. 215, T. 1 & 2/8.)

Po příkladě Tábořských řídili se měšťané král. města *Pelhrýmova*, jimž, ačkoliv za doby vzpoury císaři a králi svému věrnost a oddanost stkvělým spůsobem byli dokázali, přece všechny statky obecní r. 1623. k ruce král. komory byly zabaveny. Aby tyto statky, jichž postoupení arcibiskup pražský při císaři vyhledával, obci byly zachovány a navraceny, přistoupili všickni sousedé a obyvatelé města i s lidem poddaným již na počátku r. 1624. dobrovolně k náboženství katolickému a příslibili, že budoucně dle vůle císařovy mezi sebou v obci žádného trpění nebudou, kdo by se s nimi v náboženství srovnati nechtěl. Jenom čtyři sousedé, kteří k náboženství katolickému přistoupiti nechtěli a z nichž měšťan Kadrhalt proto přes jedenáct týdnů držán byl u vězení, odešli z města. (Arch. místodrž. C. 215, P. 15. — Dějiny konfiskací, str. 1169.)

Také sousedé města *Týna nad Vltavou*, které r. 1620. od Dona Baltasara de Marradas bylo vydrancováno a vypáleno, potom pro účastenství své ve vzpouře všech práv měst královských zbaveno a se statky svými r. 1621. arcibiskupství Pražskému darováno, přivedeni byli od r. 1623—1625. k víře katolické beze všeho odporu; zvláště pak přičiněním jesuitů, z kolleje pražské tam vyslaných, obráceno bylo r. 1625. ještě 54 osob. K farnímu kostelu v městě dosazen byl od arcibiskupa správce duchovní, který též farní kostel v Chrástanech řídil. (Děj. konf., str. 1241. — Schmidl: Hist. Soc. Jesu, III.)

Podobně beze všeho odporu přijali od r. 1623—1625. víru katolickou měšťané král. města *Písku*, kteří po dokonalé jeho zkáze ještě při živobytí zůstali, jakož i ti, kteří v městě, cíś. plukovníkovi Donu Martinovi de Huerta r. 1623. do těžké zástavy přivedenému, znova se osazovali. K obrácení jich přispěli též jesuité kolleje pražské, kteří r. 1623. čtyry sousedy a r. 1625. na 72 osob církvi katolické získali. Jenom šestnáct obyvatelův opustilo pro náboženství město zbavené všech statkův obecních, mimo zádušní stateček Chýšku, kterýž obci na vychování správce duchovního a školního a k zaopatření chudých byl ponechán. Huerta však po celou dobu čtrnáctiletou, v které město zástavou držel, zanechal chrámů, fary, školy a špitálu v stavu zpustlém; též farní kostely v Putimi, v městysi Heřmani a v Chýšce neměly správců duchovních. Teprve cíś. resolucí ze dne 12. ledna r. 1642. navrácen byl obci Písecké k zádušním potřebám čtvrtý díl ze statků jí konfiskovaných, patronátní však právo vyhrazeno bylo císaři. (Děj. konf., str. 1178 a n. — Schmidl III.)

Konečně přistoupili dobrovolně k víře katolické všickni obyvatelé král. horního města *Kašperských Hor* (Reichenšteinská Hora, Bergreichenstein), válkou schudlého, jemuž statky obecní byly ponechány, protože větší počet sousedů byl již předešle katolický.

Naproti tomu zpěchovali se sousedé král. měst *Sušice*, *Pračatic* a *Vodňan* přistoupiti k víře katolické, takže snaha jesuitů z kolleje pražské, r. 1622—1623. tam působících, zůstala bez valného účinku. V městě *Sušici*, kde r. 1623. jesuité toliko 50 měšťanů obrátili, spoléhali se ostatní sousedé na úmluvu s cíś. generálem Don Baltasarem de Marradas při vzdání se města 27. září 1620. uzavřenou, dle které také zůstavení býti měli při náboženství svém a správcích církevních. Když však článek ten schválen nebyl cíś. resolucí ze dne 21. května roku 1624., kterouž ostatní články úmluvy dotčené byly potvrzeny, přemožen byl odpor nekatolických měšťanů od gubernatora města Dona Martina de Huerta vkládáním vojska do domů jejich, takže r. 1624—1625. všickni (až na 13 sousedů pro náboženství z větší části do Uher odešlých) k víře katolické přistoupili a 8. ledna r. 1626. král. místodržícího žádali, aby ubytování

jízdectva Huertova byli osvobozeni. Přece však město Sušice jenom dle jména bylo katolické; neboť ještě r. 1629. objevilo se tam na 600 nekatolíků, kteří téhož roku působením děkana městského Hermanna a císař. komisaře reformačního Jana staršího Kavky z Říčan pomocí jezuitů kolleje pražské byli obráćeni. R. 1635. bylo obyvatelstvo města mimo několik židů veskrz katolické; jenom lid poddaný z vesnic nepřicházel k správě Boží. (Děj. konf., str. 1216. — Arch. místodrž. R. 109, 12. — Schmidl III. 970.)

Také v městě *Prachaticích*, které r. 1620. na mizinu a záhubu bylo uvedeno, pak r. 1621. všech výsad a svobod král. měst jakož i statků zbaveno a k panství Krumlovskému připojeno, nepatrný počet sousedův odnímáním živností a uvěznováním k přijetí víry katolické r. 1625. byl přinucen a teprve r. 1628. zbytek nekatolíků přičiněním jezuitů kolleje krumlovské obráćen. (Děj. konf., str. 1194. — Schmidl III. 897.)

Podobným způsobem přivedeni byli k víře katolické též tvrdošijní obyvatelé města *Vodňan*, které se statky svými i zádušními r. 1623. císař. plukovníku Donu Baltasarovi de Marradas zástavou bylo postoupeno. Ačkoli Marradas k nápravě Vodňanských užíval prostředků nejprísnejších, přece teprve r. 1628. posledních 275 osob nekatolických působením jezuitů kolleje krumlovské k náboženství katolickému přistoupilo. Na potřeby zádušní a obecné Marradas dával Vodňanským 553 kopy míš. ze statků jemu zastavených. Když však r. 1628. gubernátorovi města Servaciui z Fossen všechny důchody na pět let pronajal, nedostávalo se obci ničeho ani k potřebám zádušním, takže tam přes rok žádného kněze nebylo. Taktéž nechtěl dědic Marradasův, Don Francisco de Marradas, Vodňanským na nejvýše zchuzeným od r. 1638. ničím přispívati ani k vychování děkana, jemuž obec ročně 220 zl. dávala. Pročež Vodňanští opět, avšak marně, od r. 1630. obraceli se k císaři s žádostí za navrácení statků zádušních do zástavy pojatých. Teprve r. 1710. vedle císař. resoluce ze dne 16. července postoupil kníže Schwarzenberg Adam František obci Vodňanské statky zádušní i městské proti složení summy 70.000 zl. (Děj. konf., str. 1249. — Schmidl III.)

Tak jako v městech Sušici, Prachaticích a Vodňanech, přikročilo se r. 1624. podle císař. poručení daného 29. března t. r.

k reformaci v ostatních král. městech, která však potkala se s odporem velmi tuhým, *obzvláště v Praze*, ačkoli nejpřísnějšími prostředky byla prováděna.

Hned po vyhlášení cíś. mandátu svrchu dotčeného od král. místodržícího knížete z Lichtenšteina 12. dubna r. 1624. všem purkmistrům a osobám úředním v král. městech nařízeno bylo, *aby žádného, kdož by nebyl náboženství katolického, do spoluměšťanství a společnosti své měšťanské nepřijímali a takovému žádnému městského práva neudělovali a žádných městských živností na škodu jiných katolických měšťanů nepropouštěli.*

Tože nařízení již 12. ledna r. 1624. zvláštním listem knížete z Lichtenšteina na hraběte z Martinic do města Slaného a potom dekretem král. místodržícího ze dne 30. března r. 1624. radě Nového města pražského a ostatních měst pražských bylo dáno. K tomu podle cíś. poručení ze dne 22. dubna r. 1624. i také všem těm obyvatelům měst, kteří jsou v času pominulé vzpoury nebo po vítězství bělohorském práva městská sobě vyjednaná, daná a propuštěná měli, táž práva jakožto onen čas neřádně, potom pak bez vědomí a vůle císařovy přijatá, ihned zase vy-
zdvížena a z knih městských vymazána býti měla, takže i jeden každý z městských synů, kdo by živnost městskou vésti nebo po rodičích díl svůj míti chtěl, povinen býti měl sobě znova městské právo vyjednat. Naproti tomu všickni měšťané, kteří by chtěli náboženství katolické přijati, měli zůstaveni býti bez platu při právě městském. (Arch. místodrž. R. 109/33. — Archiv města Prahy: Kniha dekretů, N. 2.)

Potom 6. května r. 1624. dodán byl magistrátům pražským jakož i král. rychtářům a purkmistrům měst královských a věnných rozkaz král. místodržitelství, aby *všem nekatolickým měšťanům právo městské i živnosti městské byly zastaveny*, kdyby do sv. Jakuba k víře katolické nepřistoupili.

Aby však měšťanstvo nekatolické podněcováno nebylo od praedikantů, kteří na ten čas ještě v Praze tajně se zdržovali a v domech, zahradách a vinicích lidu shromážděnému posluhovali, nařízeno bylo od knížete z Lichtenšteina patentem, 29. května r. 1624. vyhlášeným, cíś. rychtářům, aby do takových shromáždění lidu s vojskem vnikli, praedikanty zjímali a uvěznili; též

měli císařští rychtáři bedlivě nad tím bděti, aby se pikhartské písně a žalmy v domech a veřejně na náměstích a ulicích, jak se to posud dalo, nezpívaly; konečně poručeno, aby všichni nekatolíčtí učitelé dítek ze všech domů měšťanských byli odstraněni, a kdož by z nich později opět byli přistříženi, ti aby byli do vězení dáni a přísně potrestáni. Dle toho nařízení v Praze tři praedikanti, kteří o svátcích svatodušních tajně kázali, opatření byli vězením a na Křivoklát dodáni, kdež při vodě a chlebě v tuhé vazbě po delší čas byli držáni a potom na císařské poručení ze dne 5. června r. 1625. proti reversu ze země vyhnáni. (Arch. místodr. R. 109/1.)

V měsíci červnu r. 1624. vydáno bylo od knížete z Lichtenšteina nařízení král. hejtmanům, dle něhož nekatolíci neměli míti žádného statku nemohovitého ani práva k poslednímu zřízení; v domech soukromých odbývati se nemělo žádných schůzí nekatolíkův ani křtův a svateb pod pokutou peněžitou sto zlatých anebo vězením šestiměsíčním; kazatele nekatolického nikdo pod přísnou pokutou neměl u sebe přechovávat ani podporovat; katolický kněz neměl nekatolíkův pochovávat, nic méně však právo míti měl na poplatek štolový; potrestán býti měl vězením nebo pokutou 10 zl., kdo by v neděli a o svátcích katolických služebnou práci konal anebo někam jezdil anebo něco prodával; kdo by v neděli za doby slavných služeb Božích v krčmě meškal, propadnouti měl pokutou 10 zl., krčmář 20 zl.; kdo by kněze katolického pohaněl anebo dovolil v domě svém konati obřady nekatolické, trestán býti měl vyhnanstvím a zabavením statků; kdo by nezachovával církevních postů, pokutou 10 zl. složití byl povinen, a neobcova-li o nedělích a svátcích mši sv., odvésti měl pokutou 4 zl. zámožný a dvě libry vosku chudý; dítky posílati se měly do škol katolických, a který nekatolík by vyučoval děti soukromě, zbaven býti měl všech statků svých; děti a sirotci neměli se přijímati nikde do učení se jakémukoliv umění nebo řemeslu, nestali-li se prve katolíky; konečně trestán býti měl ztrátou statkův, ano i hrdla, kdo by pronesl rouhavá slova o Bohu, blahoslavené Panně Marii, o svátcích Božích, o obřadech církve katolické, o císaři a jeho rodině. (Beckovský: Poselkyně II. 402.)

A poněvadž jak v Praze tak i v jiných městech krá-

lovských ještě mnoho osob nekatolických úřady městské zastávalo, vedle cíś. nařízení ze dne 27. prosince r. 1624., dekretem král. místodržitelství ze dne 25. dubna r. 1625. král. rychtářům a radě měst pražských, pak 12. května Hradčanským a 26. listopadu r. 1625. všem rychtářům královských měst nařízeno bylo, aby *nekatolické písaře, rychtáře, konšele a úředníky neprodleně z povinnosti propustili a na místo jich osoby katolické dosadili*. Tak dle dekretu král. místodržitelství ze dne 1. září r. 1625 na Hradčanech nekatolický spoluradní Bartoloměj Straka sesazen a na místo jeho katolík Martin Lepscher dosazen byl. (Arch. místodrž. R. 109/1.) Podobně dekretem kanceláře české ze dne 10. září r. 1625. poručeno bylo král. rychtáři, purkmistru a radě Starého města pražského, aby Zikmunda Celestýna z Freifeldu a Matyáše Jirkovského z Děvína (kteří při obnovení rady v témž městě pražském v počet osob radních byli přijati, protože k víře katolické přistoupiti přislíbili, ale zakázání svému dosti neučinili) z takové povinnosti úřední propustili a na místě jich katolické osoby, Pavla Hada z Proseče od Zlaté štiky a Daniele Bradu od Zlatého kohouta za konšele dosadili. (Arch. města Prahy: Kniha dekr. 744, str. 2.)

Aby též památka na svátky, od utrakvistů svčcené, zanikla, dekretem král. místodržitelství ze dne 7. srpna r. 1625. *zrušeny byly svátky husitské* a nařízeno bylo, aby úředníci při dskách zemských nesvětili husitské svátky: Proměnění Krista Pána, Rozeslání Apoštolův a Obrácení Pavla, nýbrž aby se na dny tyto pracovalo. (Arch. místodrž. R. 109/1.)

Ještě více přispěti mělo k opravě náboženství v městech královských nařízením, cíś. reskriptem král. místodržitelství 30. července r. 1625. dané, dle něhož *žádnému nekatolíku v král. městech nemělo uděleno býti povolení k sňatku se sirotky a vdovami*. Nařízení toto od král. místodržitelství 9. srpna r. 1625. magistrátům pražským bylo dodáno, potom (k návrhu král. místodržícího ze dne 6. prosince r. 1625.) vedle cíś. reskriptu ze dne 5. ledna r. 1626. opětováno bylo 22. ledna s tím dodatkem, *že nekatolíkům vůbec jak v král. městech tak i v krajích nepovolují ze žádné zasnoubení, oddavky a svatby* a že každý, *kdo by proti tomu jednal, trestán býti má zabavením polovice statků svých nemohovitých anebo veškerého jmění mohovitého*.

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)